

"Қазақстан Республикасында шағын және орта кәсіпкерлікті дамытудың 2030 жылға дейінгі тұжырымдамасын бекіту туралы" Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2022 жылғы 27 сәуірдегі № 250 қаулысына өзгерістер енгізу туралы

Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2023 жылғы 29 желтоқсандағы № 1241 қаулысы.

Қазақстан Республикасының Үкіметі **ҚАУЛЫ ЕТЕДІ:**

1. "Қазақстан Республикасында шағын және орта кәсіпкерлікті дамытудың 2030 жылға дейінгі тұжырымдамасын бекіту туралы" Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2022 жылғы 27 сәуірдегі № 250 қаулысына мынадай өзгерістер енгізілсін:

көрсетілген қаулымен бекітілген Қазақстан Республикасында шағын және орта кәсіпкерлікті дамытудың 2030 жылға дейінгі тұжырымдамасында:

"Ағымдағы ахуалды талдау" деген 2-бөлімде:

"Қазақстан Республикасында шағын және орта кәсіпкерлікті дамыту проблемалары" деген 2-тарау мынадай редакцияда жазылсын:

"2-тарау. Қазақстан Республикасында шағын және орта кәсіпкерлікті дамыту проблемалары

Қазақстан Республикасы Президентінің 2018 жылғы 15 ақпандағы № 636 Жарлығымен бекітілген Қазақстан Республикасының 2025 жылға дейінгі Ұлттық даму жоспарында (бұдан әрі – ҰДЖ) Қазақстан Республикасының әртараптандырылған және инновациялық экономика құруға бағытталған жалпыұлттық даму басымдықтары айқындалған. Сонымен бірге ШОК-ты дамытуға қатысты ағымдағы саясатты іске асыру көрсетілген мақсатқа толық көлемде сәйкес келмейді.

Біріншіден, мемлекеттік органдар тиісті салаларда жүргізіп отырған реттеуде кәсіпкерлікке деген көзқарас қоғамда дәріптелетін құндылықтарға, адамдардың ынтасына және адами капиталдың сапасына байланысты екені толық көлемде ескерілмейді, осыған байланысты ерікті кәсіпкерліктің өсуін арттыру алғышарттары берілмеген.

Екіншіден, институционалдық ортаның ағымдағы жай-күйі кәсіпкерлік белсенділікті тежейді.

Жоғарыда келтірілген ШОК дамуының институционалдық шарттарын талдау бизнес меншігінің қорғалмауынан (тәркілеудің жоғары тәуекелі), бәсекелестіктің жеткілікті дамымауынан, баға белгілеуге тікелей және жанама араласудан көрінетін бірқатар проблемалардың бар екенін айғақтайды, бұл өз кезегінде кәсіпкерлік белсенділіктің өсуін қамтамасыз етпейді.

Бұдан басқа, жекелеген салалар мен аялардағы әкімшілік-құқықтық реттеу жүйесі шағын кәсіпорындар үшін жайсыз болып отыр және онда шаруашылық жүргізудің

шағын нысандары шеңберінде кәсіпкерлік қызметті жүргізудің ерекшелігі ескерілмеген

Фискалдық жүктеменің жоғары деңгейімен ұштасып отырған осы мән-жайлар қызметтің бастапқы кезеңдерінде тұрған кәсіпорындарға өнім өткізу нарығын ұлғайтуға, кірістілікті арттыруға және осылайша микробизнестен шағын немесе орта бизнеске көшуді қамтамасыз етуге мүмкіндік бермейді.

Үшіншіден, бизнес-ахуал әлі де күрделі және болжауға келмейтін күйде қалуда.

Жалғасып келе жатқан реттеушілік жүктеменің артуы ШОК субъектілерінің тиісті нарыққа кіруіне және олардың бизнесті жүргізу процестеріне байланысты әкімшілік кедергілердің болуы кәсіпкерлік қызметті мемлекеттік реттеуді түбегейлі жұмсартуға бағытталған кәсіпкерлікті дамыту жөніндегі мемлекеттік саясаттың мақсаттарымен үйлеспейді.

Төртіншіден, мемлекеттік қолдаудың ағымдағы құрылымы мемлекеттік саясаттың тиімділігін төмендетеді.

Бұған бірнеше фактор ықпал етеді:

ШОК субъектілерін сапасы жағынан емес, саны жағынан қамтуға бағдарлану, бұл шектеулі мемлекеттік ресурстардың тиімсіз жұмсалуды және бизнесте масылдық көңіл-күйдің пайда болуын туындатады;

әртүрлі санаттағы субъектілердің (микро, шағын, орта) қолдауымен сараланған тәсілдің болмауы, бұл өмірлік циклдің барлық кезеңдерінен өтуде қиындықтар туындатады;

мөлшерлес емес қарсы міндеттемелер;

қолдау шараларында облыстағы аудандарды және облыстық маңызы бар қалаларды қоса алғанда, өңірлер деңгейінде салалық ерекшелікті есепке алудың болмауы;

қаржылық қолдау шараларына баса назар аудару, алайда қаржылық емес шаралар ШОК проблемаларын құзыреттілікті арттыру және қарыз капиталының құнына байланысты емес бәсекеге қабілеттілік факторларын күшейту арқылы шеше алады.

Орта бизнесті өсіру бойынша белгіленген стратегиялық бағдарларды ескере отырып, мемлекеттік қолдау шараларының қолданыстағы жүйесін сапа жағына қарай, атап айтқанда бәсекеге қабілетті компанияларды қолдауға қайта бағдарлау қажет.

Бесіншіден, "қаражат бөлінгеннен бастап түпкілікті алушыға жеткізілгенге дейін" мемлекеттік қолдау шараларын көрсетудің бүкіл процесінің ашықтығы нормативтік тұрғыдан қамтамасыз етілмеген.

Операторлар және (немесе) қаржы институттары объективті себептер бойынша ашпайтын мемлекеттік қолдау шараларын түпкілікті алушылар туралы анық ақпараттың (қаражаттың нысаналы игерілуі туралы деректер) болмауы, сондай-ақ осы ақпаратты ашу жөніндегі заңнамалық талаптардың болмауы мемлекеттік қолдау шараларының сапасы мен тиімділігінің қадағаланып тұруына теріс әсер етеді.

Сондай-ақ бұрын ұсынылған мемлекеттік қолдау шаралары туралы мәліметтерді жинақтауға мүмкіндік беретін, оның ішінде бөлінетін қаражаттың тиімділігін бағалау және берілетін қаражат бойынша шешімдер қабылдауды қолдау үшін мемлекеттік қолдау шараларын алушылардың ашық бірыңғай тізілімі жоқ.

Мәселен, мемлекеттік аудит органдары мемлекеттік қолдау шараларының сапасы мен тиімділігі туралы пайымдауды мемлекеттік қолдау шараларын алушылар туралы жалпыға қолжетімді ақпаратты немесе жинақталған ақпаратты ғана пайдалана отырып дайындауға мәжбүр.":

"Халықаралық тәжірибеге шолу" деген 3-бөлім мынадай редакцияда жазылсын:

"3-бөлім. Халықаралық тәжірибеге шолу

Озық шетелдік практикалардың халықаралық тәжірибесі ШОК-ты дамытудың сапалы пысықталған саясаты кедейліктен шығу және формалды емес экономиканы төмендету екенін көрсетіп отыр. Экономикалық байлықтың өсіп, кірісі ортадан төмен дамушы елдің деңгейінен кірісі ортадан жоғары және жоғары дамушы елдің деңгейіне өту шамасына қарай мақсат қою ШОК-тың орнықты экономикалық дамуға қатысуы, экономиканы әртараптандыру, экспорттың өсуі, инновациялар және креативті индустриялар жағына қарай ығысады. Бизнесті дамыту үшін маңызды формалды институционалдық жағдайларды салыстырмалы талдау Қазақстанға бейімдеуге болатын шешімдерді бөліп көрсетуге мүмкіндік береді.

Экономикалық еркіндік беру, әкімшілік кедергілерді азайту, баға белгілеуді өзгерту және бәсекелестікті дамыту бөлігінде институттарды трансформациялау жағдайында кәсіпкерлік белсенділікті қалай ынталандыруға болатынын көрсететіндіктен, Кавказ елдерінің тәжірибесі анағұрлым тартымды болып табылады.

Мысалы, Арменияның әкімшілік кедергілерді азайту жөніндегі тәжірибесі ең көрнекі болып отыр. Армения Еуразиялық экономикалық одақ (бұдан әрі – ЕАЭО) бойынша Қазақстанның әріптесі болып табылады және мемлекеттің фискалдық мөлшерінде еркіндік деңгейі Қазақстанмен ұқсас. Бұл ретте Армения Қазақстанға қарағанда төмен интегралдық рейтингке ие бола тұра, бірқатар өлшемшарттар бойынша үздік көрсеткіштерді жариялап отыр. Армения рәсімдер санын, олардың уақыты мен құнын қысқарта отырып, "бизнес ашуда" (4 рәсімнен 3-ке дейін, 5 күннен 4-ке дейін), "электр энергиясына қосылуда" (6 рәсімнен 2-3-ке дейін), "құрылысқа рұқсат алуда" (уақытын – 102,5 күннен 99 күнге дейін, құнын – қойма құнының 2,1 %-ынан 1,3-1,6 %-ға дейін) және "төлем қабілетсіздігі бойынша шешім шығаруда" (құнын – мүліктің 15 %-ынан 11 %-ға дейін) 2018 – 2019 жылдары көрсеткіштерін жақсарта алды.

Электр энергиясына қосылу бөлігінде Армения мемлекеттік органдар үшін бастапқы қосудың ұзақтығы бойынша қатаң мерзімдер белгіледі. Армения тәуекелі

төмен жобаларды сәулет сызбаларын тәуелсіз сарапшылармен келісу талаптарынан босатқанымен, сәулетшілер мен инженерлерге қойылатын біліктілік талаптары 2020 жылы күшейтілді.

Осыған байланысты ҰДЖ-да бизнесті жүргізу процестері бойынша әкімшілік кедергілерді одан әрі қысқарту қажеттігі айқындалғанын ескерсек, бұл тәжірибені Қазақстанда қолдануға болады.

Грузия тәжірибесі инвестициялар еркіндігін беру және әділ бәсекелестікті белгілеу саласында барынша қолдануға жарамды.

Айталық, 2000-шы жылдардағы реформалардан кейін Грузия ЭЕИ-де инвестициялар еркіндігі саласында бірден жоғары көтерілді, бұл әсіресе денсаулық сақтау саласында жеделдетілген жекешелендіруге негізделді. 2011 жылы Грузияда " Экономикалық еркіндік туралы органикалық заң" да қабылданды, онда халықтың экономикалық және азаматтық еркіндігі мен мемлекеттің араласуын шектеу қамтылды. Осы Заңға сәйкес Грузия резиденттер мен бейрезиденттер үшін капитал қозғалысына (валюта айырбастау, ақша қаражатын Грузияның шегінен тыс әкету) шектеулерді алып тастады.

Мұндай жағдайларда Қазақстанмен салыстырғанда Грузияның тартымды инвестициялық ахуалды қамтамасыз етуге байланысты тәжірибесі анағұрлым жағымды болып көрінеді.

Перудің 1990-шы жылдардың басындағы меншік құқығын формалдандыру жөніндегі тәжірибесі меншік құқығын қорғау бөлігінде ең жарқын мысал бола алады. Формалдандыру бағдарламасының алғашқы үш жылында бұрын бейформалды меншікте болған 150 мыңнан астам объект тіркелді. Бейформалды мүлікті тіркеу құнының төмен болуы реформаның табысты жүзеге асуының негізгі элементі болды, оны мемлекет көлеңкелі сектордан көшудің транзакциялық шығасыларын қысқарту үшін қажеттілік түрінде субсидиялады. Жүйеде мүлікті тіркеу рәсімдерінің саны өте аз болғандықтан, кедей халық үшін тартымды еді, сондай-ақ ол формалдандырудың артықшылықтары туралы жергілікті деңгейде ақпараттандыру арқылы халықты тіркеуге ынталандырды.

Бұған қоса, Малайзия да меншік құқығын, әсіресе зияткерлік меншік құқығын қорғау бөлігінде табысты реформалардың үлгісі болды. Мәселен, Малайзия 2011 – 2013 жылдары электрондық тіркеу және төлеу жүйесін енгізу арқылы мүлік құқықтарын беру рәсімінің уақытын 41 күннен 2 күнге дейін қысқарта алды.

Өз кезегінде, мұндай практикаларды Қазақстанда қолдану бизнестің экономиканың көлеңкелі секторына кетуге деген ынтасын жояды, адал "ашық" бизнес жүргізу үшін жағдай жасайды.

Зияткерлік меншік институтын дамыту саласында Малайзияның 2012 жылы World Intellectual Property Organization (WIPO) кіруі және патенттерді, тауар белгілері мен авторлық құқықты қорғау саласындағы көптеген халықаралық келісімдерге қол қоюы

маңызды фактор болды. Ғаламдық ақпараттық кеңістікке интеграцияланудың мұндай түрі жергілікті кәсіпкерлерге қолданыстағы өнертабыстар мен инновацияларға қол жеткізуге, тауашаларды табуға және тіркеуге мүмкіндік берді.

Мұндай практиканы Қазақстан болмысында қолдану зияткерлік меншікті одан әрі дамыту үшін жағдай жасауға, оны іске асырудың жаңа нысандарын ашуға және зияткерлік меншік объектілерін сыртқы нарықтарға импорттауды қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

Мемлекеттік қызметте, сот жүйесінде және құқық қорғау органдарында сыбайлас жемқорлықтың алдын алу бөлігінде 2000-шы жылдардан бастап құқық үстемдігі элементтерін жетілдіруді жалғастырып келе жатқан және дамыған ЭЫДҰ елдері деңгейінде өңірдегі ЭЕИ көрсеткіштері жоғары жалғыз ел болып табылатын Грузияның тәжірибесі анағұрлым жақсы.

2000 жылы Грузияда Transparency International Georgia (TI Georgia) үкіметтік емес ұйымының филиалы құрылды, ол сыбайлас жемқорлықтың алдын алу жөніндегі шараларға тәуелсіз талдау, мемлекеттің сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес жөніндегі бастамаларының барлық деңгейлерде орындалуына мониторинг жүргізеді.

Қазақстаннан елеулі айырмашылығы – Грузия бюджеттік ақпаратқа жұртшылықтың қол жеткізуі рейтингінде әлем бойынша екінші орынды (Жаңа Зеландиядан кейін) иеленіп, өңір елдері арасында ақпараттың неғұрлым жоғары деңгейде ашықтығын қамтамасыз етеді. 2012 жылы біріздендірілген жария ақпараттық жүйе құрылды, оған мемлекеттік органдар бюджеттер және сатып алу бойынша деректерді енгізуге міндетті. Жоба Грузияның 2011 жылы құрылған, ашық мемлекеттің мүддесін нығайтуға, әкімшілік кәсіпқойлықты, ашық азаматтық бақылауды дамытуға бағытталған "Ашық үкімет" халықаралық ұйымына кіруі шеңберінде өткізілді.

Бүгінгі күні көптеген елдердің заңнамасында мемлекеттік органдар мен олардың лауазымды тұлғаларына қатысты мәліметтерді банктік құпиядан алып тастауға рұқсат етілген.

Банктік құпияға жатқызылған ақпаратты ашу құқық қорғау органдары, сот билігі органдары, фискалдық (салық) органдар үшін жүзеге асырылады. "Банктер және банк қызметі туралы" 1984 жылғы Францияның Заңына сәйкес клиенттер мен олардың шоттары туралы мәліметтерді қылмыстық тергеп-тексеру жүргізетін сот органдарынан жасыруға болмайды. Францияның Жалпы салық кодексіне сәйкес кредиттік ұйымдар салық қызметтеріне бағалы қағаздар салымдары немесе ақша қаражаты шоттарының, ағымдағы аванстық шоттардың және т.б. ашылуы және жабылуы туралы хабарлап отыруға міндетті. Сонымен бірге банктік құпия Италияның салық органдары үшін адамдар туралы мәліметтер алуға кедергі бола алмайды.

Аумағы жағынан ірі және (немесе) әртүрлі елдерде, әдетте, орталық үкімет пен өңірлік билік арасында өкілеттіктер мен жауапкершіліктер бөлінеді.

Орталық үкіметтің жауапкершілігіне ШОК-ты дамыту үшін институционалдык жағдайларды қамтамасыз ету және саясаттың реттеушілік бөлігі кіреді. Әдетте, мемлекеттер бір жағынан кәсіпкерлер үшін өңірлер арасындағы бәсекелестікті көтермелейді және екінші жағынан ұлттық деңгейдегі міндеттерді шешу үшін жекелеген өңірлерге қосымша интервенциялар жүргізеді. Бұл практика қалыспай даму стратегиясын қолданған Азия елдерінде әсіресе айқын көрінеді.

Индустриялық аймақтар мен парктер түрінде мамандандырылған аумақтарды, бизнес-инкубаторлар мен акселераторларды, креативті парктер мен аймақтарды, басқа мамандандырылған инфрақұрылымды дамыту өңірлік ерекшеліктерді, бәсекелік артықшылықтар мен өңірлік кәсіпкерліктің қажеттіліктерін жақсы түсінетін жергілікті биліктің құзыретіне жатады. Құқықтар мен жауапкершілікті орталықсыздандыру фискалдык және бюджеттік орталықсыздандырумен тығыз байланысты.

Өңірлер деңгейінде тұтастай өңірдің инвестициялық тартымдылығын арттыруға және атап айтқанда ШОК-ты дамытуға шоғырланатын жеке даму институттарын құруға болады.

Мысалы, Татарстан Республикасында функцияларына кәсіпкерлікті қаржылық, ақпараттық-консультациялық, инновациялық, мүліктік қолдау кіретін ШОК-ты дамыту жөніндегі өзіндік экожүйе жұмыс істейді. Осылайша, өңірлік билікке өңірдегі экспортты, кепілдік беруді, ИТ-парктерді, агроөндірістік парктерді, өнеркәсіптік парктер мен алаңдарды, бизнес-инкубаторларды басқаруды қолдау жөніндегі өкілеттіктер берілген.

Еуропалық Одақта (бұдан әрі – ЕО) өңірлік даму институттары өңірлік кәсіпкерлік экожүйелерді дамытудағы негізгі буын болып табылады. Мемлекеттік және үкіметтік емес ұйымдар, жеке компаниялар өңірлік даму институттары ретінде әрекет ете алады. ЕО-дағы өңірлік даму институттарының орталық мемлекеттік органдардан зор дербестігі бар екенін, шешімдер қабылдауда икемді екенін және "бір терезе" қағидаты бойынша бизнеске жағдай жасау үшін өңіраралық (ел ішінде) бәсекелестікті қамтамасыз ететінін атап өткен жөн. Өңірлік кәсіпкерлік жүйелерді дамыту кезінде "Single Market" қағидаттарында бірыңғай еуропалық нарықты дамыту үшін өңіраралық кооперация мен коллаборацияға баса назар аударылады. 2020 жылы ЕО-да "Өзара байланыстарды картаға түсіру және талдау арқылы еуропалық кәсіпкерлік өңірлердің ынтымақтастығына жәрдемдесу" жобасы іске асырылды.

Дамушы елдерде Оңтүстік-Шығыс Азия елдері қауымдастығының (ASEAN) оң тәжірибесі мен сабақтары қызығушылық туғызады. Негізгі сабақ – орталық пен өңірлер арасында функциялардың қиылысуына жол бермейтін, міндеттерді бүкпесіз және түсінікті болатындай етіп бөлу қажеттігі. Әдетте, орталық билік саясатты құруға және тұжырымдауға жауапты, ал өңірлік билік оны іске асыруға жауапты.

Мемлекеттік қолдауды нақты өңірдің ерекшеліктерін ескере отырып анағұрлым тиімді іске асыруға мүмкіндік беретіндіктен, тізбеленген практикаларды орталық

үкімет пен өңірлік билік арасында өкілеттіктер мен жауапкершілікті бөлу бөлігінде Қазақстанда қолдануға болады.

Өнімділіктің өсуін күшейту үшін кәсіпкерлікті қолдау шараларын бөлу бөлігінде мынадай елдердің тәжірибесі барынша тартымды болып көрінеді.

Мексикада ШОК-тың екі типіне қатысты екі даму бағдарламасы қолданылады. Бірінші бағдарлама ішкі нарыққа бағдарланған, ісін жаңа бастайтын кәсіпкерлерге және табиғат жағдайлары күрделі аймақтарда жұмыс істейтін ШОК-қа арналған. Екінші бағдарлама сыртқы нарықтарға бағытталған, жұмыс істеп тұрған ШОК-қа бағдарланған.

Бұл ретте осы бағдарламаларда ұсынылатын құралдар дәстүрлі: оқытудан бастап жеңілдікті кредиттер мен қарыздарға кепілдік беруге дейін.

Ұлыбританияда "Future Fifty" (2013) бағдарламасы іске асырылуда, оның шеңберінде Ұлыбританияда орналасқан неғұрлым перспективалы 50 цифрлық технологиялық компания іріктеледі. Компанияларды іріктеуді тәуелсіз сарапшылар панелі жүзеге асырады. Жоғары буын басшыларын қолдаудың екі жылдық тетігі негізгі мемлекеттік мекемелермен тікелей байланысты қамтамасыз ету (иммиграция, салық салу мәселелері бойынша қолдау), консультациялар және сервистік сүйемелдеу (әріптестік желіге қол жеткізу, сарапшылар қатысатын кластар мен семинарлар) сияқты шараларды қамтиды. Соңғы онжылдықта Tech Nation (технологияларды, байланыстарды, ынтымақтастықты және таланттарды дамытуға арналған жетекші платформа) 5000-нан астам компаниямен ынтымақтасып, 48 өсу бағдарламасы шеңберінде 1250 компанияның дамуын жеделдетті.

Бұл компаниялар барлығы 28,1 млрд фунт стерлинг тартып, Ұлыбритания экономикасы үшін ЖҚҚ түрінде 600 млн-нан астам фунт стерлингті қамтамасыз етті.

Соңғы 10 жылда Future Fifty бағдарламасы Ұлыбританияның 130 бірегей технологиялық компаниясының 23 %-ына (30) қолдау көрсетіп, олар барлығы 16,3 млрд фунт стерлинг жинаған. Соңғы сатыдағы жаңа технологиялы он үш компания 2022 жылға арналған Future Fifty бағдарламасына қосылды.

2022 жылдың қорытындысы бойынша Ұлыбритания ЖІӨ-дегі ШОК үлесі 51 %-ды құрады.

Жергілікті компаниялардың жаһандық нарықтардағы бәсекеге қабілеттілігін дамыту бойынша ұқсас тәсіл "Global Company Partnership" (GCP) бағдарламасы шеңберінде Сингапурда да қолданылады. Бұл компанияларға қаржылық қолдау да, қаржылық емес қолдау да көрсетіледі. Қаржылық қолдау шеңберінде нарықтарға қатысуды ұлғайту немесе жаңа нарықтарға шығу жөніндегі қолайлы шығыстардың 70 %-на дейін өтеу жүргізіледі. Сондай-ақ сақтандыру схемалары көзделген. Қаржылық емес қолдау компанияның құзыреттерді дамыту жөніндегі шығыстарын өтеу арқылы жүзеге асырылады (интернационалдандыруды, брэндінгі, дизайнды, франчайзингі, лицензиялау стратегияларын және т.б. қоса алғанда). Бағдарламаға экспорттық

әлеуетке ие, интернационалдандыру жоспары және ел үшін экономикалық әсері бар бәсекеге қабілетті өнімдері немесе көрсетілетін қызметтері бар сингапурлық компаниялар қатыса алады.

2022 жылдың қорытындысы бойынша Сингапур ЖІӨ-дегі ШОК үлесі 48 %-ды құрады.

Осылайша, халықаралық тәжірибе өңдеу өнеркәсібінде жұмыс істейтін және экспортқа бағдарланған, негізінен орташа мөлшердегі бәсекеге қабілетті компанияларды қолдау жөніндегі тәсілді қолданудың тиімділігін айғақтайды.

Бұл ретте түрлі елдерде іске асырылып жатқан, тез дамып келе жатқан компанияларды қолдайтын бағдарламалардың алуан түрлі болуына қарамастан, олардың ортақ сипаттамалары мыналар:

қатысушылардың шектеулі саны;

жеке қолдау;

мемлекеттік қолдаудың қажетті жиынтығы (мысалы, технологиялық жабдықтарды сатып алуға, патенттер мен зияткерлік меншіктің өзге де түрлерін алуға қаржылық көмек, жобаларды жеңілдікпен бірлесіп қаржыландыру, жаңа өнеркәсіптік жобаларды іске асыру үшін нысаналы қарыздар және т.б. Консалтингтік және маркетингтік қолдауды, білім беру бағдарламаларын қоса алғанда, қаржылық емес қолдау тетіктері);

қолдау алуға, мысалы, экспортқа шығу, инвестициялармен қамтамасыз ету бойынша қолдау алуға жүгінген кезде ШОК жобаларын сүйемелдеу.";

"Шағын және орта кәсіпкерлікті дамытудың пайымы" деген 4-бөлімде:

бірінші бөлік мынадай редакцияда жазылсын:

"Қазақстан орта кәсіпкерлікті дамыту басымдығымен барлық ШОК субъектілерін қолдаудан бәсекеге қабілеттілерді қолдауға көшуді көздейді.

Үкімет қаржылық қолдаудың нарықтық емес тетіктерінен біртіндеп көшуді қамтамасыз етеді.";

"Шағын және орта кәсіпкерлікті дамытудың негізгі қағидаттары мен тәсілдері" деген 5-бөлімде:

"Шағын және орта кәсіпкерлікті дамыту тәсілдері" деген 2-тарауда:

"Мемлекеттік қолдау шаралары құрылымының тиімділігін қамтамасыз ету" деген 4-міндет мынадай редакцияда жазылсын:

"4-міндет. Мемлекеттік қолдау шаралары құрылымының тиімділігін қамтамасыз ету

Пирамиданың қорытынды деңгейінде мемлекеттік қолдау шараларының тиімді құрылымын қамтамасыз етуге байланысты реформалар қамтылған.

ШОК субъектісінің санатына, оның салық төлемдері серпініне, өмірлік цикл кезеңіне және даму әлеуетіне байланыстыра отырып, ШОК-ты дамытуды ынталандыру құралдары мен мемлекеттік шараларының қолжетімділігіне саралау жүргізілуге тиіс.

Ол үшін мемлекеттік реттеу және кәсіпкерлікті ынталандыру шараларының негізгі векторы барлық даму кезеңдерінде бизнестің үздіксіз дамуын қамтамасыз етуге

бағытталатын болады, бұл кейіннен шағын бизнестің басым бөлігінің орта бизнеске және орта бизнестің ірі бизнеске көшуін қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

Дамудың негізгі бағыты:

ісін жаңа бастаған кәсіпкерлерді бизнес-бастаманы іске асыру бойынша қолдауға; өмірлік циклдің барлық кезеңдерінен өту үшін микро және шағын кәсіпорындарды сапалы дамытуға;

орта бизнестің орнықты тобын өсіруге;

даму әлеуеті бар, бірақ өздері ықпал ете алмайтын қиын жағдайға тап болған кәсіпорындарды дағдарысқа қарсы қолдауға бағытталатын болады.

Осылайша, ісін жаңа бастаған кәсіпкерлерге ("қалыптасу кезеңі") кәсіпкерлікке тән құндылықтарды дәріптеуге, қажетті құзыреттерді дамытуға бағытталған барлық қаржылық емес қолдау шараларына (консультациялар, оқыту, ақпараттандыру және т.б.), сондай-ақ қаржылық қолдау шараларының (микрокредиттер, гранттар) лимиттелген санына қолжетімділік беру түрінде ынталандырулар ұсынылуға тиіс.

Бұл ретте бизнестің осы санаты үшін тиісті қолдау шараларын алуда іріктеудің қатаң өлшемшарттары мен қарсы міндеттемелер қойылмайды.

"Кәсіпкерлік белсенділіктің өсу сатысында" бизнес субъектілеріне қаржылық қолдау шараларының лимиттелген кешені (субсидиялау, кепілдік беру, жеңілдікті кредиттеу түрінде) ұсынылатын болады, сондай-ақ қажетті қаржылық емес қолдау шаралары (қызметкерлердің біліктілігін арттыру, іскерлік байланыстар орнату, ішкі нарыққа қатысуды арттыру бойынша сүйемелдеу және т.б.) қолжетімді болады.

Мыналар мұндай компанияларды іріктеудің негізгі өлшемшарттары болады:

- 1) нарықта кемінде 3 жыл жұмыс істеу;
- 2) салық берешегінің болмауы;
- 3) кірістің кемінде 10 % өсу қарқыны;
- 4) 80 % сапалы жұмыс орындары.

Өсу әлеуеті бар, бірақ қиын жағдайға тап болған ("рецессия кезеңі") шағын және орта бизнес компаниялары үшін дағдарыстық жағдайдан шығу бойынша ынталандырулар ұсынылады (дағдарысқа қарсы бағдарламаларды енгізу, берешектерді өтеу, субсидиялау түрінде және т.б.).

Мұндай ұйым үшін басты өлшемшарт ретінде форс-мажордың мән-жайын және банкроттық рәсімдерінің жоқтығын растайтын құжат болады.

Бизнесті қолдау жөніндегі мемлекеттік саясаттың негізгі бағдары кейіннен ұлттық экономиканың көшбасшыларына трансформациялану әлеуеті бар бәсекеге қабілетті экспортқа бағдарланған орта буын компанияларын ("жетілу кезеңі") дамытуға бағытталатын болады.

Аталған компаниялар үшін арнайы әзірленген "Бизнес – жаңа формациядағы элита: жаһандану жолы" бағдарламасы шеңберінде техникалық құжаттаманы әзірлеуге жәрдемдесуден бастап жеңілдікпен қаржыландырудың жекелеген шарттарына,

пайыздық мөлшерлемені субсидиялауға, ішінара кепілдік беруге, лизингке, үлестік қаржыландыру құралдары мен капитал нарығын пайдалануға (облигациялар бойынша купондық сыйақы мөлшерлемесін субсидиялау) дейін қаржылық та, қаржылық емес те қолдау шараларының кең ауқымы, сондай-ақ қолдаудың өзге де тетіктері ұсынылатын болады.

Негізгі өлшемшарттар мыналарға негізделеді:

1) экспортқа бағдарлану – үміткер компания өз тауарларын, жұмыстарын, көрсетілетін қызметтерін сыртқы нарықтарға өткізуге немесе өткізуге ниет білдіруге тиіс;

2) жоғары еңбек өнімділігі – еңбек өнімділігі жылына 1 жұмыскерге шаққанда орташа салалық көрсеткіштен артық болуға тиіс;

3) бюджетке тұрақты салық түсімдерінің болуы.

Көрсетілген өлшемшарттарға сәйкестікті бағалауды орталық мемлекеттік органдардың және Қазақстан Республикасының Қаржы министрлігі Мемлекеттік кірістер комитетінің деректері негізінде жүзеге асыру ұсынылады.

Бұл ретте аталған компанияларға тексеруден және субъектілерге бару арқылы профилактикалық бақылаудан босатып, оның орнына бизнестің ашық есептілігін енгізу түрінде ынталандыру ұсынылатын болады.

Қарсы міндеттемелер алатын мемлекеттік ынталандыру шарасының түрі мен көлеміне қарай пропорционалды түрде айқындалады және мынадай бағыттары бойынша жиынтықта немесе жеке түрде қолданылатын болады:

- 1) еңбек өнімділігін арттыру;
- 2) экспорт жеткізілімдерін ұлғайту;
- 3) салық түсімдерін ұлғайту;
- 4) шикізат өңдеуді тереңдету.

Мұндай жобалық тәсілде ұлттық экономиканың көшбасшысы бола алатын бәсекеге қабілетті мықты компанияларды өсіру бойынша әлемдік және отандық үздік тәжірибе қамтылатын болады.

Мемлекеттік қолдау шараларының операторлары мемлекеттік қолдау шараларын алушылар туралы ақпаратты ашу жөніндегі үлгілік шарттарды әзірлеу және бекіту бөлігінде қаражат берудегі қаржы операцияларының ашықтығын арттыру бойынша түбегейлі шаралар қабылдауға тиіс.

Мемлекеттік қолдау шараларын алу кезінде ашықтықты қамтамасыз ету мақсатында мемлекеттік қолдау шараларын алушылардың ашық бірыңғай тізілімін құру қажет, ол әрбір кәсіпкерлік субъектісі бойынша бұрын алынған қолдау шаралары және төленген салықтарының сомасы, жұмыскерлерінің саны түріндегі осы қолдаудың әсері туралы барлық ақпаратты беруге және т.б. мүмкіндік береді.";

көрсетілген қаулымен бекітілген Қазақстан Республикасында шағын және орта кәсіпкерлікті дамытудың 2030 жылға дейінгі тұжырымдамасына қосымшада:

Қазақстан Республикасында шағын және орта кәсіпкерлікті дамытудың 2030 жылға дейінгі тұжырымдамасын іске асыру жөніндегі іс-қимыл жоспары осы қаулыға қосымшаға сәйкес жаңа редакцияда жазылсын.

2. Осы қаулы қол қойылған күнінен бастап қолданысқа енгізіледі.

Қазақстан Республикасының
Премьер-Министрі

Ә. Смайылов

Қазақстан Республикасы
Үкіметінің
2023 жылғы 29 желтоқсандағы
№ 1241 қаулысына
қосымша
Қазақстан Республикасында
шағын және орта кәсіпкерлікті
дамытудың 2030 жылға дейінгі
тұжырымдамасына
қосымша

Қазақстан Республикасында шағын және орта кәсіпкерлікті дамытудың 2030 жылға дейінгі тұжырымдамасын іске асыру жөніндегі іс-қимыл жоспары

Р/с №	Түйінді реформалар және негізгі іс-шаралар	Аяқталу нысаны	Аяқталу мерзімі	Жауапты орындаушылар
1	2	3	4	5
1-бағыт. Институционалдық шаралар және адами капиталды дамыту 1-нысаналы индикатор. ЖІӨ-дегі ШОК үлесі – 40 % (2022 ж. – 35,1 %, 2023 ж. – 36 %, 2024 ж. – 37 %, 2025 ж. – 37,5 %, 2026 ж. – 38 %, 2027 ж. – 38,5 %, 2028 ж. – 39 %, 2029 ж. – 39,5 %, 2030 ж. – 40 %)				
1.	Қолданыстағы заңнама нормаларын банктік шоттарға билік ету бойынша негізсіз шектеу тұрғысынан қайта қарау	ҰА-ға ақпарат	2024 жылғы I тоқсан	Қаржымині, ҰЭМ, ҰБ (келісу бойынша), ҚНРДА (келісу бойынша)
2.	Оқыту құралдары және кәсіпорындар қызметі мәселелері бойынша консультациялар беру арқылы кәсіпкерлік әлеуетін арттыру	ҰА-ға ақпарат	2024 жылғы II тоқсан	ҰЭМ, "Атамекен" ҰКП (келісу бойынша)
3.	"Бір ауыл – бір өнім" жобасы шеңберінде жергілікті және локальды ресурстардан өнім жасауды және ілгерлетуді қолдау	ҰА-ға ақпарат	2024 жылғы II тоқсан	ҰЭМ, "Атамекен" ҰКП (келісу бойынша)

4.	Әйелдер кәсіпкерлігін дамыту орталықтарында кәсіпкерлік бастамасы бар әйелдер мен кәсіпкер әйелдердің мүмкіндіктерін кеңейту	ҰА-ға ақпарат	2024 жылғы II тоқсан	ҰЭМ, "Атамекен" ҰКП (келісу бойынша)
5.	Әлеуметтік кәсіпкерлік субъектілеріне мемлекеттік қолдау шараларын ұсыну шарттарын қайта қарау, оның ішінде мемлекеттік гранттар беру кезінде әлеуметтік кәсіпкерлер үшін қаражатты квоталау және ЕДБ кредиттері бойынша сыйақы мөлшерлемелерінің бір бөлігін субсидиялау	НҚА топтамасын қабылдау	2024 жылғы II тоқсан	ҰЭМ, "Атамекен" ҰКП (келісу бойынша)
6.	Мемлекеттік қолдау жүйесін трансформациялау: өмірлік цикл сатысында және бәсекеге қабілеттілік деңгейіне қарай "шешімдер пакетін" енгізу ("ең аз пакет", "стандартты пакет" және "аралас пакет")	Қазақстан Республикасы Заңының жобасы	2024 жылғы IV тоқсан	ҰЭМ, Еңбекмині, СІМ, ӨҚМ, ТСМ, АШМ, СИМ, ЦДИАӨМ, ЭТРМ, ҚНРДА (келісу бойынша), "Бәйтерек" ҰБХ" АҚ (келісу бойынша), "Атамекен" ҰКП (келісу бойынша)
7.	Шетелде бизнес-тағылымдам адан өту және кәсіпорындарға сарапшыларды тарту арқылы іскерлік байланыстарды кеңейту және кәсіпкерлердің өнімділігін арттыру	ҰА-ға ақпарат	2024 жылғы IV тоқсан	ҰЭМ, "Атамекен" ҰКП (келісу бойынша)

8.	Дара кәсіпкерлер үшін көзделген қызметті тоқтатудың оңайлатылған тәртібін шағын кәсіпкерлік субъектілері болып табылатын заңды тұлғаларға қолдану	Қазақстан Республикасы Заңының жобасы	2024 жылғы IV тоқсан	Қаржымині, ҰЭМ
9.	Кәсіпкерлік субъектілерінің санаттылығын айқындау жөніндегі өлшемшарттарды өзгерту	Қазақстан Республикасы Заңының жобасы	2024 жылғы IV тоқсан	ҰЭМ, СЖРА ҰСБ (келісу бойынша), "Атамекен" ҰКП (келісу бойынша)
10.	Энергиямен жабдықтаушы ұйымдардың энергия жеткізуші ұйымдардың реттеліп көрсетілетін қызметіне кедергісіз қол жеткізуі мақсатында электр энергиясын жеткізу қызметтерін көрсету сервистік моделін енгізу	бұйрық	2024 жылғы IV тоқсан	ЭМ, ҰЭМ, БҚДА (келісу бойынша)
11.	Мемлекеттік органдардың ақпараттық жүйелерін "Бизнеске арналған үкімет" порталымен интеграциялау	"ҰА-ға ақпарат	2025 жылғы IV тоқсан	ЦДИАӨМ, ҰЭМ, "Атамекен" ҰКП (келісу бойынша), "Қазақтелеком" АҚ (келісу бойынша), "QazInnovations" ИДҰА" АҚ (келісу бойынша), мүдделі МО
12.	Тұтынушылар топтары арасында электр энергиясымен жабдықтау жөніндегі көрсетілетін қызметтерге арналған тарифтердің айырмасын кезең-кезеңімен	ҰА-ға ақпарат	2025 жылғы IV тоқсан	

	қысқарту және оларды саралауды алып тастау			СИМ, ЭМ, БҚДА (келісу бойынша)
13.	Сұйытылған мұнай газын жалпы өткізу көлемінен тауар биржалары арқылы өткізу үлесін ұлғайту	ҰА-ға ақпарат	2025 жылғы IV тоқсан	СИМ, ЭМ, БҚДА (келісу бойынша)
14.	Мұнай өнімдерін жалпы өткізу көлемінен тауар биржалары арқылы өткізу үлесін ұлғайту	ҰА-ға ақпарат	2025 жылғы IV тоқсан	СИМ, ӨҚМ, БҚДА (келісу бойынша)
15.	Көмірді жалпы өндіру көлемінен тауар биржалары арқылы тікелей өңірлік тұйықтарға өткізу үлесін ұлғайту	ҰА-ға ақпарат	2025 жылғы IV тоқсан	ҰЭМ, БҚДА (келісу бойынша)
16.	Электр энергиясын жеткізушіні ауыстыру үшін онлайн цифрлық платформа (market place) енгізу	ҰА-ға ақпарат	2025 жылғы IV тоқсан	ЭМ, БҚДА (келісу бойынша), "ЭҚРҚО" АҚ (келісу бойынша)
17.	Ауылдарда жұмыс істейтін жас фермерлер, басшылар мен мамандар арасында көшбасшылар бейнесін қалыптастыру бойынша ауқымды ақпараттық жұмыс жүргізу	ҰА-ға ақпарат	үнемі	АШМ, МАМ
2-бағыт. Орташа компаниялардың өсуіне түрткі болу				
2-нысаналы индикатор. ЖІӨ-дегі орта компаниялардың үлесі – 20% (2022 ж. – 6,9%, 2023 ж. – 8,5%, 2024 ж. – 11%, 2025 ж. – 15%, 2026 ж. – 16%, 2027 ж. – 16,5%, 2028 ж. – 18%, 2029 ж. – 19%, 2030 ж. – 20%)				
18.	Формалды емес мүлікті және меншік құқықтарын формалдандыру тетігін әзірлеу	ҰА-ға ақпарат	2023 жылғы IV тоқсан	ҰЭМ, АХҚО (келісу бойынша)
	Ашық және объективті рейтингтер мен өлшемшарттар негізінде цифрлық			

19.	шешімдерді пайдалану арқылы ШОК субъектілері үшін қаржы құралдарына қол жеткізу бойынша тең бәсекелес алаң құру	Қазақстан Республикасы Үкіметінің қаулысы	2023 жылғы IV тоқсан	ҰЭМ
20.	Республикалық бюджет қаражаты есебінен ШОК-ты мемлекеттік қолдау шараларынан " Өндірістік (индустриялық) инфрақұрылымды дамыту" құралын алып тастау және босайтын ресурстарды " Индустриялық аймақтарды дамыту " құралына ауыстыруды пысықтау	Қазақстан Республикасы Үкіметінің қаулысы	2023 жылғы IV тоқсан	ҰЭМ
21.	Сапалы мамандандырылған инфрақұрылым тапшылығы проблемаларын шешу мақсатында, оның ішінде республикалық мақсаттағы арнайы экономикалық және индустриялық аймақтарда жеке инвестицияларды тарту үшін ынталандыруларды енгізуді пысықтау	ҰА-ға ақпарат	2024 жылғы IV тоқсан	ӨҚМ, ҰЭМ, ЖАО, " Атамекен" ҰКП (келісу бойынша)
22.	Мемлекеттік органдардың ақпараттық жүйелерін салықтарды және басқа да міндетті төлемдерді дұрыс есептеу тұрғысынан талдау	ҰА-ға ақпарат	2024 жылғы I тоқсан	Қаржымині, ЦДИАӨМ, ҰЭМ
	Табиғи монополиялар субъектілері мен			

23.	коммуналдық сектор инфрақұрылымына техникалық қосылу талаптарын қайта қарау (интеграцияланған цифрлық платформаларды пайдалана отырып, "бір терезе" қағидаты бойынша қызметтер көрсету)	ҰА-ға ақпарат	2024 жылғы II тоқсан	ҰЭМ, "Атамекен" ҰКП (келісу бойынша)
24.	Офтейк-келісімшарттар жасасу бойынша сатып алу рәсімдерін жүргізу міндеттемелерін енгізу және тапсырыс берушілер тізбесін кеңейту (жүйе түзуші кәсіпорындарды, табиғи монополиялар субъектілерін және квазимемлекеттік кәсіпорындарды қосу)	Қазақстан Республикасы Заңының жобасы	2024 жылғы IV тоқсан	ӨҚМ, ҰЭМ
25.	Коммуналдық көрсетілетін қызметтер нарығында тарифтерді кросс-субсидиялаудан біртіндеп бастарту	Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрінің бұйрығы	2024 жылғы IV тоқсан	ҰЭМ, "Атамекен" ҰКП (келісу бойынша)
26.	Өндірістің негізгі факторларына қол жеткізу үшін ашық аукцион қағидаттарын міндетті пайдалану жөніндегі норманы енгізу	Қазақстан Республикасы Заңының жобасы	2025 жылғы I тоқсан	ҰЭМ, БҚДА (келісу бойынша), СЖРА (келісу бойынша), ЭМ, СИМ, ЦДИАӨМ, АШМ, ЭТРМ, Қаржымині, "Атамекен" ҰКП (келісу бойынша)
	Бизнеске арналған көрсетілетін қызметтер маркетплейсін (мемлекеттік көрсетілетін қызметтер,			"Атамекен" ҰКП (келісу бойынша), ЦДИАӨМ, ҰЭМ,

27.	Атамекен" ҰКП көрсететін қызметтер, қаржылық және қаржылық емес қолдау шаралары) қамтитын "Бизнеске арналған үкімет" веб-порталын өнеркәсіптік пайдалануға енгізу	"Бизнеске арналған портал" цифрлық платформасы	2025 жылғы IV тоқсан	Еңбекмині, СІМ, ӨҚМ, ТСМ, АШМ, СИМ, ЭТРМ, "Бәйтерек" ҰБХ" АҚ (келісу бойынша)
28.	Бизнестің өндірістің (негізгі қуаттың) негізгі факторлары: жерге, электр энергиясына, инфрақұрылымға және шикізатқа тең, жедел және құны бойынша барабар қолжетімділігін қамтамасыз ету	ҰА-ға ақпарат	жыл сайын	ҰЭМ, ӨҚМ, ЭМ, АШМ, ЦДИАӨМ, БҚДА (келісу бойынша), "Атамекен" ҰКП (келісу бойынша)
3-бағыт. ШОК-тағы көлеңкелі секторды қысқарту 3-нысаналы индикатор. ЖІӨ-дегі бақыланбайтын экономиканың үлесі – 12 % (2022 ж. – 18,8 %, 2023 ж. – 18,2 %, 2024 ж. – 16,6 %, 2025 ж. – 15 %, 2026 ж. – 14,5 %, 2027 ж. – 14 %, 2028 ж. – 13,8 %, 2029 ж. – 13 %, 2030 ж. – 12 %)				
29.	Арнайы салық режимдерінің орындылығына жүргізілген ревизия қорытындысы бойынша оларды оңтайландыру	Қазақстан Республикасы кодексінің жобасы	2024 жылғы IV тоқсан	ҰЭМ, Қаржымині, "Атамекен" ҰКП (келісу бойынша)

Ескертпе: аббревиатуралардың толық жазылуы:

АХҚО – "Астана" халықаралық қаржы орталығы;

"Атамекен" ҰКП – "Атамекен" Қазақстан Республикасының Ұлттық кәсіпкерлер палатасы;

АШМ – Қазақстан Республикасының Ауыл шаруашылығы министрлігі;

"Бәйтерек" ҰБХ" АҚ – "Бәйтерек" ұлттық басқарушы холдингі" акционерлік қоғамы;

БҚДА – Қазақстан Республикасының Бәсекелестікті қорғау және дамыту агенттігі;

ҒЖБМ – Қазақстан Республикасының Ғылым және жоғары білім министрлігі;

ЕДБ – екінші деңгейдегі банктер;

Еңбекмині – Қазақстан Республикасының Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрлігі;

ЖАО – жергілікті атқарушы органдар;

ЖІӨ – жалпы ішкі өнім;

Қаржымині – Қазақстан Республикасының Қаржы министрлігі;
ҚНРДА – Қазақстан Республикасының Қаржы нарығын реттеу және дамыту агенттігі;
МММ – Қазақстан Республикасының Мәдениет және ақпарат министрлігі;
МО – мемлекеттік органдар;
ӨҚМ – Қазақстан Республикасы Өнеркәсіп және құрылыс министрлігі;
ПӨ – Қазақстан Республикасы Президентінің Әкімшілігі;
СЖРА – Қазақстан Республикасының Стратегиялық жоспарлау және реформалар агенттігі;
СЖРА ҰСБ – Қазақстан Республикасының Стратегиялық жоспарлау және реформалар агенттігі Ұлттық статистика бюросы;
СММ – Қазақстан Республикасының Сауда және интеграция министрлігі;
СММ – Қазақстан Республикасының Сыртқы істер министрлігі;
ТСМ – Қазақстан Республикасының Туризм және спорт министрлігі;
ҰБ – Қазақстан Ұлттық Банкі;
ҰЭМ – Қазақстан Республикасының Ұлттық экономика министрлігі;
ҰА – Қазақстан Республикасы Үкіметінің Аппараты;
ЦДИАӨМ – Қазақстан Республикасының Цифрлық даму, инновациялар және аэроғарыш өнеркәсібі министрлігі;
ШОК – шағын және орта кәсіпкерлік;
"ЭҚРҚО" АҚ – "Электр энергиясы мен қуаты рыногының қазақстандық операторы" акционерлік қоғамы;
ЭМ – Қазақстан Республикасының Энергетика министрлігі;
ЭТРМ – Қазақстан Республикасы Экология және табиғи ресурстар министрлігі;
"QazInnovations" ИДҰА" АҚ – "QazInnovations" инновацияларды дамыту жөніндегі ұлттық агенттігі" акционерлік қоғамы.